

PREFACI

Els anys previs al canvi de segle s'havia estès la sensació que una nova centúria portaria inevitablement una vida millor, una idea il·lusòria que s'evaporà ben aviat. Per si algú ho dubtava, el primer dia del segle XX fou ben bé igual que el darrer del segle XIX. No havia desaparegut cap dificultat ni s'havia solucionat cap problema. De fet, les perspectives eren confuses i els més pessimistes auguraven grans catàstrofes.

Els prodigiosos avenços tecnològics, amb l'energia elèctrica i l'automòbil en primer pla, dibuixaven un món farcit de novetats sorprenents, invents que facilitaven la vida diària però alteraven els costums. De sobte, els vells principis, l'educació religiosa o el reverencial respecte pel poder semblaven coses del passat. Els canvis afectaven la globalitat dels països occidentals, però en el cas peninsular calia sumar-hi altres factors.

Després del desastre colonial de 1898, el règim polític espanyol havia quedat en estat de xoc, ancorat en una monarquia desprestigiada i un anacrònic sistema de partits institucionals, el liberal i el conservador, que es rellevaven al Govern sense propostes creïbles de reforma. El panorama, vist des de Catalunya, era encara més desolador, ja que hi havia plena consciència de constituir un país industrialitzat subordinat al caciquisme rural, una societat amb anhels incompresos, una economia sotmesa a una pressió fiscal abusiva, una cultura atacada des de tots els fronts.

A Barcelona, el conflicte arribava a la màxima efervescència. La construcció de l'Eixample, l'annexió de gairebé totes les poblacions del Pla i l'aparició de noves indústries havien convertit la vella ciutat provinciana en una metròpoli activa, inquieta, diversa i cosmopolita, però carregada de contradiccions. Una cada cop més nombrosa massa obrera, molt incrementada per l'emigració, cercava desesperadament millorar les seves penoses condicions de vida, enfront d'una burgesia vital i emprenedora, que procurava defensar

els seus privilegis i, alhora, avançar cap a la modernitat. La col·lisió era ineludible i derivaria en reaccions desmesurades, d'una i altra banda, agreujades per l'arbitrarietat manifesta, quan no la simple incapacitat, de les autoritats governamentals.

En l'àmbit polític, durant la primera dècada del segle XX es produí la consolidació del catalanisme, l'aparició del republicanisme modern, la presa de consciència obrera i la implantació del populisme més descarnat, amb l'eclosió de figures tan destacades com Francesc Cambó, Enric Prat de la Riba, Francesc Macià, Francesc Layret o Alejandro Lerroux.

El recorregut per aquests deu anys resulta agitat i enlluernador alhora. Hi veurem transitar progressos significatius i esperances truncades, fantasies i desenganys, en un viatge revelador que ens traslladarà a una ciutat que es lliurava a celebrar les primeres festes de la Mercè o el setè centenari de Jaume I, però que alhora assistia a una onada de bombes, als fets del *Cu-cut!* o a l'esclat superlatiu de la Setmana Tràgica. Una ciutat que creixia en totes direccions, amb barris humils, farcits de cases modestes, i barris pròspers, curulls d'edificis esplendorosos com la Casa de les Punxes o la Pedrera. Fins i tot algunes grans infraestructures, tan escasses a Barcelona, serien culminades durant aquell període, amb la inauguració del Palau de Justícia, l'Hospital Clínic o la presó Model, mentre s'iniciava el procés de reforma que culminaria amb l'obertura de la Via Laietana.

Per fer més lleuger el trajecte, hem disposat de la inestimable ajuda dels fotògrafs del moment, autèntics fotoperiodistes que, com Antoni Esplugas o Frederic Ballell, no s'accontentaren a obtenir instantànies fredes i cerimonials. També ens hem deixat seduir per l'habilitat descriptiva de ninotaires excepcionals com Josep Costa o Apelles Mestres, que interpretaven magistralment la realitat des de les pàgines de les revistes satíriques de l'època. També hi hem afegit anuncis comercials, publicats durant aquells anys a la premsa barcelonina, i plànols descriptius per situar les novetats urbanístiques, elements gràfics que ens ajudaran a recompondre el passat.

A l'hora de triar un títol —decisió sempre delicada—, ens hem decantat per *La ciutat trasbalsada*, trasbalsada pel creixement urbanístic, la irrupció de nous partits, l'emergència de novetats tecnològiques, la persistència del terrorisme, la lluita obrera, la repressió generalitzada i la conflictivitat política i social d'una ciutat en transformació constant.

Ròmul Brotons i Segarra